

вони обґрунтували необхідність пріоритетного розвитку науки. Провідну роль при цьому повинна зіграти, на їх думку Академія Наук України, як керуючий і координаційний центр всієї «української науки» [5].

Найважливіший фактор розвитку вищої освіти, як вказується в «Основних напрямках перебудови вищої і середньої спеціальної освіти в країні» – її нерозривний зв'язок з передовою науковою думкою. Тільки так можливо забезпечити стрімке підвищення якості підготовки спеціалістів.

Список використаних джерел:

1. Бык И.С. Проблемы организации и эффективности научной деятельности в вузах. – К.: Высшая школа, 1981. – 255 с.
2. Дулиба О.Н. Актуальные проблемы развития высшей школы в современных условиях. – К.: НГУ, 1981. – 52 с.
3. Дуравкин В.Б. Эффективность научных исследований в вузах. – К.: 1987. – 45 с.
4. Кислий П. Лаври науки і терни реорганізації її Віче. – 1993. – №4. – С. 3-17.
5. Патон Б.В. Про основні завдання АН України на сучасному етапі// Вісник АН України. – 1993. – №8. – С. 3-11.
6. Слюсаренко А.И., Гусев В.П. В борьбе за повышение эффективности научных исследований. – К.: Знание, 1982. – 23 с.

Ліпінська І.О.

аспірант,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

СИСТЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ПОДВІЙНОГО ПРОФІЛЮ В УКРАЇНІ У 1984–1991 рр.

На сучасному етапі розвитку вищої педагогічної освіти актуальною проблемою є підготовка вчителя, зокрема вчителя-філолога, у вищих навчальних закладах до викладання кількох предметів. Подвійні спеціальності є досить перспективними, оскільки вони дають можливість більш ефективного працевлаштування.

На нашу думку, для забезпечення більш ефективної підготовки вчителів-філологів за двома спеціальностями необхідно враховувати

попередній досвід такої підготовки. Отже, метою нашого дослідження є проаналізувати досвід підготовки вчителів-філологів подвійного профілю в Україні у 1984 – 1991 рр.

Запровадження подвійних спеціальностей у педагогічних інститутах відбулося ще в середині 50-х рр. ХХ ст. Для того, щоб ліквідувати гостру нестачу вчителів подвійного профілю, Міністерством освіти УРСР був виданий наказ від 6 жовтня 1956 р. № 451 «Про затвердження переліку факультетів і спеціальностей широкого профілю педагогічних інститутів Української РСР» [2, арк. 221]. Наслідком запровадження цього документу було введення у педагогічних інститутах подвійних філологічних спеціальностей.

Проте з часом підготовка вчителів-філологів подвійного профілю зазнавала змін. Педагогічні інститути почали готувати вчителів-філологів як за кількома, так і за одним профілем на користь останнього, наприклад, «Українська мова та література», «Російська мова та література», «Англійська мова» та ін.

Після реформи освіти 1984 року посилилась тенденція до збільшення прийому студентів до педагогічних ВНЗ. На початок 1984/1985 н. р. була відновлена спеціальність «українська мова і література, іноземна мова», на яку було набрано 75 студентів [3, арк. 1].

В означений нами період 1984-1991 рр. продовжувалося розширення спектру подвійних спеціальностей, одна з яких була філологічною. Так, 14 липня 1989 р. заступником голови Державного комітету СРСР з народної освіти В.Д.Щадриковим були затверджені 17 філологічних спеціальностей, серед яких були як спеціальності подвійного профілю, так і однопрофільні, проте вже на користь перших. Підсумуємо ці відомості в таблиці 1.

Таблиця 1

Філологічні спеціальності, затверджені 14 липня 1989 р. [1]

№	Код спеціальності	Назва спеціальності
1	01.09.00	Біологія та іноземна мова
2	01.10.00	Географія та іноземна мова
3	02.07.00	Історія та іноземна мова
4	02.17.00	Російська мова і література
5	02.17.00	Російська мова і література та українська мова і література
6	02.17.00	Російська мова і література та іноземна мова
7	02.17.00	Російська мова і література та методика виховної роботи

8	02.17.00	Російська мова і література та виховання у дитячому будинку і школі-інтернаті
9	02.19.00	Українська мова і література
10	02.19.00	Українська мова і література та російська мова і література
11	02.19.00	Українська мова і література та іноземна мова
12	02.19.00	Українська мова і література та методика виховної роботи
13	02.20.01	Іноземні мови (дві мови)
14	02.20.00	Іноземна мова та українська мова і література
15	02.20.00	Іноземна мова та російська мова і література
16	02.20.00	Іноземна мова та методика виховної роботи
17	03.08.00	Педагогіка та методика початкового навчання та українська мова і література

Напередодні «перебудови» в країні щодо мовного питання відбулося кілька знакових подій. Це V з'їзд учителів України (1987) та Закон про мови (1989), які проголосили й узаконили відмову від русифікації і відновлення планомірного функціонування української мови в освітньому і культурному просторах України.

У зв'язку зі збільшенням кількості спеціальностей широкого профілю, зокрема і філологічних, було змінено коди спеціальностей «2100», тому з 1988/1989 н. р. набір на перший курс на них не проводився. З цього навчального року підготовка вчителів-філологів здійснювалася за 23 спеціальностями, з яких 21 – широкого профілю. В цей час двопрофільна підготовка почала домінувати над однопрофільною, тому що така підготовка вже була виправдана попереднім досвідом.

Однопрофільними були тільки «021700 Російська мова, література», «021900 Українська мова, література», підготовка за якими тривала 5 років. Серед нових спеціальностей були наступні: «022000 Англійська мова, педагогіка», «022000 Англійська мова і українська мова, література», «022000 Англійська мова і російська мова, література», «022000 Іспанська мова, педагогіка», «030800 Педагогіка і методика початкового навчання і українська мова, література», «021909 Українська мова, література, російська мова, література в національній школі», хоча на останню спеціальність набору не було. Була поновлена спеціальність «Історія та іноземна мова» з кодом «020715» [4, арк. 1-2].

В 1990/1991 н. р. відбувався набір на 40 філологічних спеціальностей, причому на денних відділах можна було отримати

тільки спеціальності подвійного профілю. Однопрофільні «українська мова, література», «російська мова, література», «англійська мова», «німецька мова», «французька мова», «іспанська мова» були тільки на заочних відділах.

Були поновлені спеціальності «російська мова, література і виховання в дитбудинку та школі-інтернаті» (28 студентів) (у 1956/1957 н. р. називалася «російська мова і література, вихователь школи-інтернату»), «російська мова, література і історія» (52 студенти), «українська мова і література та історія» (130 студентів).

Серед нових спеціальностей – «російська мова, література і методика виховної роботи» (набрано 25 студентів), «російська мова і психологія» (101 студент), «російська мова і методика викладання російської мови» (50 студентів), «російська мова, література та українська мова і література» (161 студент), «іноземна мова і методика виховної роботи» (25 студентів), «педагогіка і методика початкового навчання та українська мова і література» (255 студентів).

Крім того, з 1990/1991 н. р. розпочалося вивчення східних мов, які вводилися як перша чи друга спеціальність при вивченні іноземних мов. Так, на спеціальність «англійська мова і японська мова» було набрано 11 студентів, «китайська мова і англійська мова» – 13 студентів. Вивчення східних мов, на нашу думку, було пов'язано зі спробою уряду СРСР розширити ділові та культурні зв'язки, налагодити партнерські стосунки між країнами.

Новими були подвійні спеціальності, які поєднували філологію та корекційну педагогіку: «дефектологія (сурдопедагогіка) і українська мова і література» (набрано 15 осіб), «дефектологія (сурдопедагогіка) і російська мова, література» (13 осіб) [5, арк. 2-7].

Напередодні прийняття Україною незалежності спостерігається підвищення уваги до етнічних та мовних меншин. Так, із 1990/1991 н. р. вперше проводилася підготовка фахівців з єврейської та болгарської мов за подвійними профілями «російська мова та єврейська мова», «російська мова та болгарська мова», «педагогіка і методика початкового навчання і болгарська мова», «українська мова і література та болгарська мова».

Серед нововведень варто відзначити поєднання філологічних знань з наступними:

– педагогікою та психологією: «педагогіка і психологія (дошкільна) та англійська мова», «педагогіка і методика

початкового навчання та іноземна мова», «українська мова і література та психологія»;

– народознавством: «українська мова і література та народознавство»;

– художньою культурою: «російська мова, література і художня культура»;

– перекладом: «німецька мова і перекладач-референт»;

– фізичною культурою: «російська мова, література та фізвиховання», «фізкультура та англійська мова».

Таким чином, у визначеному періоді простежуються такі тенденції:

1. Продовжилась тенденція поєднання неспоріднених спеціальностей із філологічними: з географією, біологією, а також із новою спеціальністю – фізичне виховання.

2. Відновлення подвійних філологічних спеціальностей зі складовою «виховання в дитбудинку та школі-інтернаті», історія.

3. Тенденція поєднання філологічних спеціальностей із психологією, методикою виховної роботи, методикою початкового навчання, спеціальності з галузі колекційної педагогіки – дефектологія (сурдопедагогіка).

4. Поєднання спеціальностей із дисциплінами, які раніше не вивчалися: народознавством, художньою культурою, перекладом. Розширення діапазону вивчення іноземних мов як подвійних спеціальностей, серед яких – романські мови (іспанська), східні мови (китайська, японська), мови національних меншин (польська, болгарська, єврейська та ін.).

Список використаних джерел:

1. Архів ЖДУ ім. І. Франка. Навчальні плани педагогічних інститутів Української РСР. – К., 1989 р. – 33 арк.

2. ЦДАВОВ України. Ф. 166 оп. 15 Спр. 1856. Директивні вказівки управління підвідомчим установам з питань метод роботи в педвузах. – 263 арк.

3. ЦДАВОВ України. Ф. 166 оп. 15 Спр. 9260. Зведені статистичні звіти Міністерства освіти УРСР за 1985 н. р. – 54 арк.

4. ЦДАВОВ України. Ф. 166 оп. 17 Спр. 20. Зведені звіти Міністерства народної освіти по педагогічних інститутах, педучилищах, профтехучилищах, школах, 1988 р. – 105 арк.

5. ЦДАВОВ України. Ф. 166 оп. 17 Спр. 90. Зведені статистичні звіти Міністерства освіти УРСР за 1990 н. р. – 45 арк.